

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สภาพการจัด นิเวศการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สภาพการจัด นิเวศการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

๓๗๙.๑๑ สภาการจัตนเเวศการเรยนรูที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย
ส ๖๙๑ ส กรุงเทพมหานคร: ๒๕๖๔
๖๘ หน้า
ISBN : 978-616-270-326-3
๑. การเรยนรู ๒. นิเวศการเรยนรู ๓. ชื่อเรอง

สภาการจัตนเเวศการเรยนรูที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

สิ่งพิมพ์ สกศ. ลำดับที่ ๕๘/๒๕๖๔
ISBN 978-616-270-326-3๓
พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔
จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม

จัดทำ เรียบเรียง และเผยแพร่

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา
และกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรยนรู
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรยนรู
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
๙๙/๒๐ ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๔๒, ๒๕๒๒ โทรสาร ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๘
เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

ปกและภาพประกอบ design by cgtn.com, VectorStock.com,
shutterstock.com, npr.org, pixabay.com

พิมพ์ที่

บริษัท เอส.บี.เค. การพิมพ์ จำกัด
๙๒/๖ หมู่ ๓ ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๕๔๐
โทรศัพท์ ๐-๒๑๗๘-๘๗๙๔-๕ โทรสาร ๐-๒๑๗๘-๘๗๙๖

คำนำ

เอกสาร “สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย” ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปสาระสำคัญจาก รายงานการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในผลผลิตของโครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) คือ ๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และ ๓) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิจัยเชิงเอกสารสืบค้นข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ทั้งไทยและต่างประเทศ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ๔,๐๐๐ แห่งทั่วประเทศ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้แทนชุมชน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว ในเอกสารฉบับนี้ จะได้นำเสนอเฉพาะผลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยสรุปเฉพาะสาระสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลนิยามความหมายของนิเวศการเรียนรู้ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ องค์ประกอบ รูปแบบ และสภาพการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ แนวโน้มและข้อเสนอแนะทางการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พิจารณาเห็นว่าผลการศึกษาค้นคว้านี้เป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ที่จะช่วยพัฒนาและยกระดับการศึกษาของชาติ และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา ทั้งผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ต่อไป

(นายอำนาจ วิทยานุกูวดี)
เลขาธิการสภาการศึกษา

คำชี้แจง

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงาน “การศึกษาสภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย” ซึ่งศึกษานโยบาย แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทยในปัจจุบัน ข้อมูลหรือองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ทั้งในและต่างประเทศ และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ วิธีการบริหารจัดการพื้นที่นิเวศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และแนวโน้มการดำเนินการเรื่องนิเวศการเรียนรู้สำหรับการดำเนินงานในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนใน “โครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐” ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัย ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๓ ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยเลือกศึกษาและพัฒนารูปแบบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ของชุมชนตัวอย่างในลักษณะของชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว โดยแบ่งเนื้อหาที่ศึกษาวิจัยเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ๑) การศึกษาสภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย ๒) การศึกษาเชิงปริมาณ เรื่องการจัดนิเวศการเรียนรู้ ๓) การศึกษาเชิงคุณภาพ เรื่อง การจัดนิเวศการเรียนรู้โดยสาระจากทั้ง ๓ ส่วนจะนำไปสู่แนวโน้มและการจัดทำข้อเสนอแนวทางการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทในประเทศไทย ในลำดับต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ **อาจารย์ภทิตา พันธุมแสน** ที่ได้ศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียง รายงาน “การศึกษาสภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย” ซึ่งมีสาระและข้อมูลรายละเอียดซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโครงการในภาพรวมและส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ อย่างเต็มประสิทธิภาพ

คณะผู้จัดทำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เอกสาร “สภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย” ฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปสาระสำคัญจาก รายงานการศึกษาสภาพการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในผลผลิตของโครงการศึกษารูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) คือ ๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และ ๓) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ในเอกสารฉบับนี้ จะได้นำเสนอเฉพาะผลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยสรุปย่อเฉพาะประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลนิยามความหมายของนิเวศการเรียนรู้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ องค์ประกอบ รูปแบบ และสภาพการดำเนินงานการจัดนิเวศการเรียนรู้ แนวโน้มและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ ในปัจจุบัน หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มุ่งองค์ประกอบในการออกแบบและพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้ พื้นที่ เวลา คน เนื้อหา กิจกรรม กลยุทธ์ วัฒนธรรม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมทั้งห้องเรียนของสถานศึกษา และพื้นที่นอกสถานศึกษา ได้แก่ บ้าน และสถานที่อื่น ให้สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ อันจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพตามบริบทของแต่ละบุคคล

» แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ เน้นทฤษฎีที่มีความสำคัญ และเป็นหลักของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ๓ ทฤษฎี ได้แก่ ๑) แนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ๒) ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centered Learning) และ ๓) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน (Self-directed Learning)

» กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ เน้นการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดของตน การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒** มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย **ร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....** มุ่งจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการเอื้อให้คนเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ง่าย โดยกระบวนกรเรียนรู้อาจจัดในรูปแบบที่หลากหลาย ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนเกี่ยวกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) เน้นการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัย และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม **แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๔)** ส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เพื่อพัฒนาสมรรถนะแบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙** มุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาสู่อนาคตของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ **เป้าหมาย การพัฒนาประเทศไทย** ไปสู่ “ไทยแลนด์ ๔.๐” และคนไทย ๔.๐ มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศ ด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญสามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว **มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑** คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับสร้างคนไทย ๔.๐ ตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษา เน้นการพัฒนาค้นให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ผู้เรียนรู้ ๒) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และ ๓) พลเมืองที่เข้มแข็ง

» องค์ประกอบและรูปแบบของนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๖ องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน โดยดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การจัด

ระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร **ทรัพยากร** ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ **วิธีการจัดการเรียนรู้** ด้วยการจัดรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาทิ รูปแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบ ร่วมคิดร่วมทำ **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่** เช่น ๑) การออกแบบหลักสูตร การเรียนรู้ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน ๒) การจัดทำเนื้อหาสาระ ของหลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และ ๓) การกำหนดทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แรงงาน **การใช้เทคโนโลยี** อาทิ การนำหลักสูตร E-learning มาใช้ การเผยแพร่ คลังความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอ ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom, MST สื่อ Social Media การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีอื่น ๆ และความร่วมมือของเครือข่าย คือ ความร่วมมือของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย ระดับกระทรวง ระดับเขต / จังหวัด และระดับสถานศึกษา

» **สภาพการดำเนินงานการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย**
กรณีศึกษา ๒ แห่ง พบว่า โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มีหัวใจสำคัญของการดำเนินการ คือ การจัดหลักสูตรของโรงเรียน ด้วยรูปแบบกลุ่มประสบการณ์เรียนรู้ (Learning Areas) แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม ประสบการณ์เรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้มนุษย์และสังคม กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้สุขภาพ และสุขภาวะ กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้การสื่อสารและภาษา กลุ่มประสบการณ์ การเรียนรู้สุนทรียะทางศิลปะ ซึ่งผู้เรียนในแต่ละชั้นปีจะได้เรียนรู้ครบทั้ง ๕ กลุ่ม ประสบการณ์ และ **ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน** (SEAC: South East Asia Center) ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของ สถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่อาศัยเทคโนโลยี และหลักสูตรที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนา

การเรียนรู้ตลอดชีวิต จากบทเรียนของทั้งสององค์กรดังกล่าว พบว่า การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ ควรมีหลักการเบื้องต้น ๓ ประการ คือ ๑) หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบท ๒) ช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถรองรับได้ทุกเพศ ทุกวัย ๓) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน

» **สำหรับต่างประเทศ** ศึกษาในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เกิดขึ้น ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสเปน ประเทศออสเตรเลีย ประเทศรัสเซีย และประเทศอังกฤษ พบว่า รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้จากกรณีศึกษาต่างประเทศ สามารถจัดได้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบท ทรัพยากร และความพร้อมของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละประเทศ ทั้งนี้มีหลักการเบื้องต้น ๓ ประการที่ควรพิจารณา เพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น คือ ๑) เริ่มดำเนินการได้จากหลายภาคส่วน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากต้องการเริ่มต้นในโรงเรียนควรมีการรับเป้าหมาย เครือข่าย และพื้นที่ให้แคบลง เพื่อให้สอดคล้องกับขนาดและบริบทของโรงเรียน ๒) ให้ความสำคัญกับเครือข่ายที่ทำงานร่วมกับเยาวชนทุกภาคส่วนเพื่อเป้าหมายในระดับกว้างขึ้น และ ๓) ระดมทุนและทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

» **ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดนิเวศการเรียนรู้** ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ นำไปสู่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการใช้รูปแบบของนิเวศการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของคนไทย ๔.๐ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ควรดำเนินการ ดังนี้ ๑) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรศึกษาและให้ความสำคัญกับ “นิเวศการเรียนรู้” มากขึ้น โดยอาจเริ่มต้นจากการผลักดันให้คำว่า “นิเวศการเรียนรู้” เป็นวาระแห่งชาติ มีการระบุค่านิยมในกฎหมายสำคัญ ๆ ของประเทศ อาทิ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษา เพื่อให้การขับเคลื่อนงานที่สนับสนุนนิเวศการเรียนรู้ ดำเนินการได้สะดวกและเป็นระบบมากขึ้น ๒) หน่วยงานต้นสังกัดระดับกระทรวง ระดับพื้นที่ และสถานศึกษา

ควรให้ความสำคัญต่อการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมและสนับสนุน
ทุกองค์ประกอบนิเวศการเรียนรู้ เริ่มจากการคำนึงถึงบริบทที่มีความแตกต่างหลากหลาย
จากนั้นวิเคราะห์เป้าหมาย ความต้องการ ความพร้อม และองค์ประกอบของนิเวศ
การเรียนรู้ของแต่ละพื้นที่ และสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของตน
๓) การจัดทำหลักสูตร กิจกรรมและวิธีการจัดการเรียนรู้ ควรตระหนักถึงความสำคัญ
ของนิเวศการเรียนรู้และปรับให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้
๔) ทุกภาคส่วนทั้งองค์กรรัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญและร่วมมือกันจัดให้มี
“Co-Learning space” ไว้เป็นพื้นที่ส่วนกลางที่มีการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่ดี
มีเทคโนโลยี อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บรรยากาศ และความสะอาดสบาย
ไว้ให้บริการคนทุกช่วงวัยให้สามารถมาใช้บริการได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้
ตลอดชีวิตตามความสนใจของแต่ละคนด้วย

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

คำนำ

ก

คำชี้แจง

ข

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ค

สารบัญ

ช

สารบัญตาราง

ฉ

สารบัญภาพ

ญ

ส่วนที่ ๑ บทนำ

๑

- ความเป็นมาและความสำคัญ

๒

- นิยามความหมายของนิเวศการเรียนรู้

๔

- แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดนิเวศการเรียนรู้

๕

ส่วนที่ ๒ กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัด
นิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem)

๑๑

- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิเวศการเรียนรู้

๑๒

- ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนเกี่ยวกับการจัดนิเวศ

๑๕

การเรียนรู้ในประเทศไทย

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ส่วนที่ ๓ องค์ประกอบ รูปแบบ และสภาพการดำเนินงานการ
จัดนิเวศการเรียนรู้

๒๑

- องค์ประกอบและรูปแบบของนิเวศการเรียนรู้

๒๒

- การจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทยและต่างประเทศ

๒๙

ส่วนที่ ๔ แนวโน้มการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย

๔๓

- ข้อเสนอแนะทางการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย

๔๘

บรรณานุกรม

๕๑

สารบัญตาราง

ตารางที่

เรื่อง

หน้า

๑ การเปรียบเทียบการเรียนแบบเก่ากับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๗

สารบัญภาพ

ภาพที่	เรื่อง	หน้า
๑	การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)	๖
๒	การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centred Learning)	๘
๓	การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning)	๙
๔	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐	๑๒
๕	พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒	๑๓
๖	ร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.	๑๔
๗	ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐	๑๕
๘	แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)	๑๖
๙	แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙	๑๗
๑๐	เป้าหมาย การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ “ไทยแลนด์ ๔.๐” และคนไทย ๔.๐	๑๙
๑๑	ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE Thailand)	๒๐
๑๒	องค์ประกอบการจัดนิเวศการเรียนรู้	๒๘
๑๓	บรรยากาศการเรียนรู้โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	๒๙
๑๔	บรรยากาศการเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน	๓๑
๑๕	ปัจจัยสู่ความสำเร็จ “การจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย”	๓๒
๑๖	บรรยากาศการเรียนรู้ในโปรแกรมการศึกษาสายอาชีพและเทคนิค (CTE: Career and Technical Education) หรือ Jump Start	๓๔
๑๗	บรรยากาศการเรียนรู้ใหม่ หรือ Remake Learning	๓๕
๑๘	บรรยากาศระบบนิเวศการเรียนรู้ของเมืองทุซอน	๓๗
๑๙	ภาพกิจกรรมโครงการเส้นทางวัฒนธรรมเมืองกัวบีโอ	๓๘
๒๐	ปัจจัยสู่ความสำเร็จ “การจัดนิเวศการเรียนรู้ในต่างประเทศ”	๔๒

ส่วนที่
๑

บทนำ

ส่วนที่ ๑ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ประเทศไทยประสบปัญหาการศึกษาหลายด้าน ทั้งวิธีการจัดการศึกษา การเรียนรู้ที่ไม่ตอบโจทย์ความต้องการอย่างแท้จริงตามบริบทของพื้นที่ ผู้เรียนที่จบการศึกษาแล้วประสบปัญหาในการทำงาน ประเทศไทยขาดนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศ การลงทุนด้านการศึกษาสูงแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดำ พิสูจน์ได้จากผลคะแนนการทดสอบระดับชาติและนานาชาติ อาทิ คะแนน O-Net คะแนน PISA การทดสอบภาษาอังกฤษระดับชาติ โดยเทียบกับ CEFR (The Common European Framework of Reference for Languages) ล้วนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และกว่าสามทศวรรษมาแล้วที่เรายังหาทางออกจากปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้น

จากสภาพดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานพัฒนา นโยบายด้านการศึกษาของชาติ จึงตระหนักถึงความสำคัญในการวางรากฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ เน้นการพัฒนาคนในทุกระดับ ทุกมิติ ทุกช่วงวัย เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เก่ง ดี และมีคุณภาพ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) เป็นแผนระดับชาติที่ให้ความสำคัญกับ **“ระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”** อย่างชัดเจน โดยเน้นกระบวนการที่จะนำไปสู่การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัยอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาสภาพแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีจุดเน้นให้ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น และให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ส่งเสริมการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

โดยรวมแล้วแผนและนโยบายชาติทุกระดับ เน้นให้สร้างระบบ วิธีการที่ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคลได้เรียนรู้ ได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ บนวิธีการเรียนรู้ของแต่ละ บุคคล (Learning Style) นำไปสู่การสร้างบุคคลที่อย่างน้อยควรมีคุณลักษณะ ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ ซึ่งเน้นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE) ที่สำคัญ ๓ ด้าน คือ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วม สร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง อันเป็นคุณลักษณะของคนไทย ๔.๐ จากความสำคัญของการ “การจัดนิเวศการเรียนรู้” (Learning Ecosystem) ดังกล่าว จึงดำเนินการ ศึกษา **รูปแบบการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐** เพื่อนำข้อค้นพบไปพัฒนา “รูปแบบนิเวศการจัดการเรียนรู้” เป็นต้นแบบในการเสริมสร้าง การจัดการนิเวศการเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและตอบสนอง การเรียนรู้ที่ตรงตามความสนใจและศักยภาพของคนทุกช่วงวัยอย่างเหมาะสม

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ **วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method)** คือ ๑) การวิจัย เชิงเอกสาร (Documentary research) ๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และ ๓) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิจัยเชิงเอกสารสืบค้น ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ทั้งไทยและต่างประเทศ การวิจัย เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ๔,๐๐๐ แห่งทั่วประเทศ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้แทนชุมชน ๓ ลักษณะ ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนอุตสาหกรรม และชุมชนท่องเที่ยว ในเอกสารฉบับนี้ จะได้นำเสนอ เฉพาะผลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยสรุปเฉพาะสาระประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

**เอกสารการวิจัยเชิงเอกสารฉบับเต็ม
สามารถอ่านได้จาก QR Code นี้**

นิยามความหมายของ "นิเวศการเรียนรู้"

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านนิเวศการเรียนรู้หลายท่าน ให้คำนิยาม / ความหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

โรงเรียนสาริตถาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ม.ป.ป.) ให้ความหมายว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นระบบที่จะเกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกทุกส่วนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพร่วมกัน ประกอบด้วย ๕ ส่วนหลัก ดังนี้ นักเรียน ครู ครอบครั ว โรงเรียน ครู / อาจารย์ สังคม / ชุมชน

Chee-Kit Looi (๒๐๐๑) ให้ความหมายว่า ระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ เกิดจากชุมชนที่แตกต่างกันซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ภายในระหว่างบุคคล รวมถึงกลุ่มประเด็นสำคัญอื่น ๆ (สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเครื่องมือและสิ่งประดิษฐ์)

Kondratova, et al. (๒๐๑๗) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นเรื่องของ การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยการออกแบบและพัฒนาบรรยากาศในชั้นเรียน ซึ่งครอบคลุมทั้งห้องเรียนของสถานศึกษา และพื้นที่นอกสถานศึกษา ได้แก่ ที่บ้าน และสถานที่อื่น ให้สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ (Holgado & Penalvo, ๒๐๑๗) โดยมีองค์ประกอบในระบบเป็นพื้นที่ เวลา คน เนื้อหา กิจกรรม กลยุทธ์ วัฒนธรรม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

Rose Benedicts (๒๐๑๘) ให้ความหมายของคำว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ว่าหมายถึง การรวมตัวกันเป็นกลุ่มของบุคคล กระบวนการ และเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอด บูรณาการ และสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่เรียนรู้และพัฒนาทั่วทั้งองค์กร ทุกองค์กร มีระบบนิเวศการเรียนรู้ของตน เช่นเดียวกับที่ทุกธุรกิจมีวัฒนธรรมของตน แต่ขึ้นอยู่กับว่าระบบนิเวศการเรียนรู้ นั้น ๆ ถูกสร้างขึ้นโดยความตั้งใจหรือไม่

Harrell. T.S. (๒๐๒๐) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ คือ แนวทางแก้ปัญหาการเรียนรู้อันที่ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น แตกต่างไปจากระบบบริหารจัดการความรู้ (Learning Management Systems: LMS) แบบเดิม คือเพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) ของผู้เรียนได้มากขึ้น

Jessica Spencer-Keys และคณะ (๒๐๒๐) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ คือการที่ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายทั่วโลกเข้ามาร่วมมือในการสร้างทางเลือกเพื่อให้รู้วิธีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้แนวคิดแบบองค์รวม (holistic approach) และภาวะความเป็นผู้นำ (leadership)

จากการศึกษาหลากหลายนิยามดังกล่าว สรุปได้ว่า **ระบบนิเวศการเรียนรู้** หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มุ่งองค์ประกอบในการออกแบบและพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้ พื้นที่ เวลา คน เนื้อหา กิจกรรม กลยุทธ์ วัฒนธรรม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ หรือสนับสนุนการเรียนรู้ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งครอบคลุมทั้งห้องเรียนของสถานศึกษา และพื้นที่นอกสถานศึกษา ได้แก่ บ้าน และสถานที่อื่น ให้สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ อันจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพตามบริบทของแต่ละบุคคล

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดนิเวศการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้แบบเดิม คือ การส่งเสริมให้นักเรียนอนุรักษ์ และปกป้องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันเน้นไปที่แนวคิดใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับปัจจัยรอบด้าน ทั้งเรื่ององค์กร ระบบ เนื้อหา เทคโนโลยี วัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ขององค์กร มีการส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกอบรม ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ต้องคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ทั้งระบบออนไลน์ (Online) และออฟไลน์ (Offline) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม เพื่อการปรับตัวสู่อนาคตและนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดี

นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้ไว้อย่างหลากหลาย สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ในการศึกษาคั้งนี้ เน้นทฤษฎีที่มีความสำคัญและเป็นหลักของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ๓ ทฤษฎี ได้แก่ ๑) แนวคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

"นิเวศการเรียนรู้" กับ "การเรียนรู้ตลอดชีวิต"

นิเวศการเรียนรู้ เป็นบรรยากาศหรือปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะการเรียนรู้ตลอดชีวิตไม่ใช่การเรียนรู้แบบเก่า ที่ครูเป็นแหล่งของความรู้ ผู้เรียนได้รับความรู้จากครูผู้สอนทางเดียว แต่เปลี่ยนไปสู่การเรียนรู้แนวใหม่ที่เรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีรูปแบบหรือบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ผู้เรียน ครอบครัว ครูและบุคลากรทางการศึกษา รูปแบบการเรียนรู้ หลักสูตรหรือเนื้อหา ทฤษฎีทางการศึกษา บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อม เป็นต้น ดังที่ Divjak et al. (๒๐๐๔: ๑๓) ได้เปรียบเทียบการเรียนรู้แบบเก่ากับการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบเก่า กับ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (ที่มา : Divjak et al., ๒๐๐๔)

การเรียนรู้แบบเก่า	การเรียนรู้ตลอดชีวิต
๑ ครูเป็นแหล่งของความรู้	๑ นักการศึกษาจะเป็นผู้ชี้แนะแหล่งความรู้ให้กับผู้เรียน
๒ ผู้เรียนได้รับความรู้จากครูผู้สอน	๒ ผู้เรียนเรียนโดยการปฏิบัติ
๓ ผู้เรียนเรียนตามลำพัง	๓ ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มและเรียนจากกันและกัน
๔ การประเมินผลใช้เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนขึ้นไปในระดับสูงต่อไปจนกว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความชำนาญในเรื่องหรือทักษะที่ได้กำหนดไว้ก่อน	๔ การประเมินใช้เพื่อเป็นการชี้แนะ
๕ ผู้เรียนเรียนในสิ่งเดียวกัน	๕ นักการศึกษาพัฒนาแผนการเรียนเฉพาะสำหรับแต่ละบุคคล
๖ ครูได้รับการอบรมในเบื้องต้นและระหว่างปฏิบัติงาน	๖ นักการศึกษาเป็นผู้เรียนตลอดชีวิตได้รับการอบรมในตอนเริ่มแรกเชื่อมโยงกับการอบรมขณะทำงาน
๗ ผู้เรียนที่มีความสามารถจะถูกอนุญาตให้เรียนในระดับสูงต่อไป	๗ คนได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษาและได้รับตลอดชีวิต

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centred Learning) คือ

การจัดการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ ผ่านกระบวนการความคิดด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ เกิดความเข้าใจและสามารถนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในชีวิตประจำวัน และมีคุณสมบัติตรงกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ต้องการ คือ มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

ภาพที่ ๒ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centred Learning)

(ที่มา: <https://www.educationevolving.org/learning>)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่

ผู้เรียนมีแรงจูงใจ เป้าหมาย และกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยตระหนักและรับผิดชอบต่อแผนการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล เลือกวิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลด้วยตนเอง โดยจะมีผู้ช่วยเหลือหรือไม่มีผู้ช่วยเหลือก็ได้

ภาพที่ ๓ การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning)

(ที่มา: <https://www.summitlearning.org/approach/learning-experience/self-direction>)

ส่วนที่
๒

กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และ
นโยบายที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดนิเวศการเรียนรู้
(Learning Ecosystem)

ส่วนที่ ๒

กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem)

ในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว “การศึกษา” ต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เพื่อเตรียมความพร้อมของพลเมืองของโลก (global citizen) และกำลังแรงงาน (workforce) ที่ขับเคลื่อนฐานเศรษฐกิจในอนาคต รูปแบบการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนเพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการสร้างสรรค์สังคมได้อย่างครอบคลุม เชื่อมโยงในทุกมิติ และมีผลผลิตที่ได้มาตรฐานในระดับสากล “การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้” จึงนับเป็นแนวโน้มใหม่สำหรับการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ โดยรายงานส่วนนี้จะแจกแจงรายละเอียดนโยบาย ยุทธศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบว่ามีความสอดคล้องหรือสนับสนุนองค์ประกอบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือไม่

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นกฎหมายลำดับศักดิ์สูงสุดแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ฉบับนี้ ได้แสดงเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบการจัดนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ เน้นการจัดการศึกษาที่

ภาพที่ ๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พ.ศ. ๒๕๖๐ (ที่มา : <http://library.nhrc.or.th/ULIB/dublin.php?ID=๑๐๕๑๐>)

ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามความถนัดของตน การใช้พื้นที่
สาธารณะร่วมกัน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความ
หลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน การใช้เทคโนโลยี
สนับสนุนการนำอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และหน่วยงานภาครัฐ
ต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทั่วไป
สามารถเข้าถึงได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ภาพที่ ๕ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๔๒ (ที่มา : https://cdn.gotoknow.org/assets/media/files/๐๐๑/๓๙๙/๘๙๐/original_๒๐๒๐๑๐๗๒๐๕๖๔๒.jpg)

การปลูกฝังจิตสำนึก การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต **วิธีการจัดการเรียนรู้** โดยส่งเสริม
ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส
ทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย **ทรัพยากร** โดยศึกษาจาก

เป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาด้าน
การศึกษา และถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ
ในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ มีการ
กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ ซึ่งจัดทำขึ้นด้วยความร่วมมือจาก
หลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมืองฝ่าย
ข้าราชการ ครู อาจารย์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง
ประชาชนองค์กรและสถาบันต่าง ๆ มีการศึกษา
ปัญหา ประมวลองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งภายใน
และภายนอกประเทศ ระดมผู้รู้ นักปราชญ์
ร่วมสร้างเป้าหมายของการศึกษาไทย
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
ฉบับนี้ ได้แสดงเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับ
องค์ประกอบการจัดนิเวศการเรียนรู้ได้แก่

ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน คือ การพัฒนา

ประสบการณ์ บุคคล สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ **การใช้เทคโนโลยี** โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง **ความร่วมมือกับเครือข่าย** คือการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

ร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เป็น ร่าง พระราชบัญญัติฉบับล่าสุด ผ่านมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ และให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก่อนเสนอรัฐสภาต่อไป ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาฯ ฉบับนี้ แสดงเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบการจัดนิเวศการเรียนรู้ ครบทุกองค์ประกอบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ **ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน** คือ มุ่งจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้วยการเอื้อให้คน

ร่าง ที่ สคค. ตรวจสอบแล้ว
เรื่องเสร็จที่ ๓๓๔/๒๕๖๒

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ...
_____

ร่าง
พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ...
_____
.....
.....
.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

ภาพที่ ๖ ร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....
(ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๔)

เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้ง่าย **วิธีการจัดการเรียนรู้** โดยกระบวนการเรียนรู้อาจจัดในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ ในห้องเรียน นอกห้องเรียน วิธีการอื่น ๆ ตามความต้องการของผู้เรียน **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่** โดยสถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง **ทรัพยากร** โดยการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดนิเวศการเรียนรู้ **การใช้เทคโนโลยี** คือ สนับสนุนการนำอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดเก็บและเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ และ **ความร่วมมือกับเครือข่าย** โดยรัฐที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนเกี่ยวกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ ในประเทศไทย

ยุทธศาสตร์ชาติ

พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐

(ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)

ภาพที่ ๗ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ (ที่มา : ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐. (๒๕๖๑, ๑๓ ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.

๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์** มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยเป็นคนดีคนเก่ง มีคุณภาพพร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ และให้สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อ **สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม** ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญทั้งใน ส่วนของการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ในวิถีการ ดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการ เรียนรู้แบบพลิกโฉมในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นแผนที่กำลังกล่าวถึงคำว่า “ระบบนิเวศ” ที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่าง ครอบคลุมไว้อย่างชัดเจน

ภาพที่ ๘ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการ ศึกษา(ฉบับปรับปรุง) (ที่มา : https://sp-ao.shortpixel.ai/client/to_webp,q_glossy,ret_img,w_๗๒๔,h_๑๐๒๔/http://nscr.nesdc.go.th/)

แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับ

ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๔) คือ แผนงานเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติสำหรับแนวทางแผนการปฏิรูปประเทศกำหนดให้มีการ **ปฏิรูปการศึกษา** โดยการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นของโลกในอนาคต รักเรียนและใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ตลอดจนใช้พหุปัญญา

และส่งเสริมระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยพบว่า มีความสอดคล้องต่อทุกองค์ประกอบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ได้แก่ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน คือ มุ่งเน้นกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาคการศึกษา **วิธีการจัดการเรียนรู้** โดยการเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็น “ครูยุคใหม่” และการปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่** การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษ ที่ ๒๑ ทริพยากรการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ **การใช้เทคโนโลยี** การสร้างทักษะและการใช้เทคโนโลยีที่สอดรับในศตวรรษที่ ๒๑ และ **ความร่วมมือกับเครือข่าย** การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วม

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ -

๒๕๗๙ คือ แผนงานหลักในการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ได้กำหนดทิศทางการมุ่งพัฒนาทักษะของผู้เรียน ๘ ประการ ให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาสู่อนาคตของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นเจตนารมณ์ที่มีความสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยสอดคล้องกับทุกองค์ประกอบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ได้แก่ ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน คือ กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ วางแผนพัฒนาและเตรียมกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดงาน **วิธีการจัดการเรียนรู้** เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้ ที่ไร้ขีดจำกัด **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่**

ภาพที่ ๙ แผนการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ (ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๐)

ปรับหลักสูตรและวิธีจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นหลากหลาย เพื่อพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถ **ทรัพยากร** เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ **การใช้เทคโนโลยี** การนำ เทคโนโลยี การสื่อสาร และระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่

เป้าหมาย การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ "ไทยแลนด์ ๔.๐" และคนไทย ๔.๐

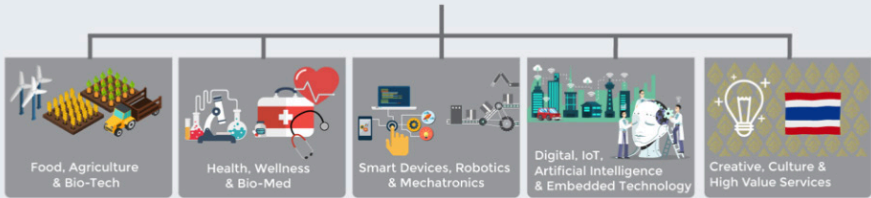
เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนา เศรษฐกิจของรัฐบาล ที่มีภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญสามารถ รับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการกล่าวถึงส่วนที่ เกี่ยวข้องต่อองค์ประกอบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ได้แก่ **ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน** คือ การปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้ จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทาง พัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ ๆ ที่เปลี่ยนแปลง อย่างเร็วและรุนแรงในศตวรรษที่ ๒๑ **วิธีการจัดการเรียนรู้** กล่าวถึงการส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์ และนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยเปลี่ยนกระบวนการต่าง ๆ **การจัดทำ หลักสูตรและกิจกรรมใหม่** การวางระบบการพัฒนา การวิเคราะห์หาคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ของคนไทย ๔.๐ ในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ **ทรัพยากร** การมีสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและดำรงอยู่ **การใช้เทคโนโลยี** การขับเคลื่อนประเทศด้วย อุตสาหกรรมมาเป็นการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีนำนวัตกรรมเข้ามาช่วย เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้านวัตกรรมและ **ความร่วมมือกับเครือข่าย** คือการบูรณาการขับเคลื่อนทุกภาคส่วน

Aware

THAILAND 4.0

ภาพที่ ๑๐ เป้าหมาย การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ “ไทยแลนด์ ๔.๐” และคนไทย ๔.๐
(ที่มา : <https://www.aware.co.th/thailand๔-๐/>)

 มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.๒๕๖๖ คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบ / แนวทาง สำหรับสร้างคนไทย ๔.๐ ตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษา ที่มีจุดหมายร่วมคือ “ธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก” สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติการเมือง โดยเน้นที่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน นั่นคือ เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ผู้เรียนรู้ ๒) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมและ ๓) พลเมืองที่เข้มแข็ง ดังภาพที่ ๔ ซึ่งสอดคล้องต่อองค์ประกอบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ทุกด้าน ได้แก่ **ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน** การจัดการศึกษาทุกระดับให้เกิดมาตรฐาน มุ่งพัฒนาคนไทย ๔.๐ **วิธีการจัดการเรียนรู้** ส่งเสริมการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่** ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส มีการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ

ผู้เรียน **ทรัพยากร** ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืน **การใช้เทคโนโลยี** ส่งเสริมทักษะและการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ ในการเรียนรู้ **ความร่วมมือกับเครือข่าย** เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานแบบสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันของพันธมิตรระหว่าง องค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

๑. ผู้เรียนรู้

เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต และมีสมรรถนะ (competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ ด้านต่างๆ มีสุนทรียะ รักและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาอาชีพ บนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

๒. ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม

เป็นผู้มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ ๒๑ ความฉลาด ดิจิทัล (digital intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์ และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพื่อบริการ และพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง และสังคม

๓. พลเมืองที่เข้มแข็ง

เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็น พลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม เสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการอยู่ ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคม โลกอย่างสันติ

ภาพที่ ๑๑ ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของ การศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE Thailand) (ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๓)

ส่วนที่ ๓

องค์ประกอบ รูปแบบ และ
สภาพการดำเนินงาน
การจัดนิเวศการเรียนรู้

ส่วนที่ ๓

องค์ประกอบ รูปแบบ และสภาพการดำเนินงาน การจัดนิเทศการเรียนรู้

องค์ประกอบและรูปแบบของนิเทศการเรียนรู้

นักวิชาการ นักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดระบบนิเทศการเรียนรู้ไว้อย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ มีการกล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของนิเทศการเรียนรู้ คุณลักษณะขององค์ประกอบ รวมถึงการรวมตัวขององค์ประกอบเพื่อเกิดขึ้นเป็นระบบนิเทศการเรียนรู้ โดยส่วนใหญ่ระบบนิเทศการเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อจัดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ตามบริบทหรือสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของบุคคลและองค์กรร่วมกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

สิโรตม มณีเชต และปณิตา วรธนพิรุณ (๒๕๖๒) กล่าวถึง ระบบนิเทศการเรียนรู้ดิจิทัล ด้วยปัญญาประดิษฐ์ว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่นำเอาเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนสำคัญ ซึ่งผู้สอนจะต้องพิจารณาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ความถนัด หรือความพร้อมของผู้เรียน โดยระบบนิเทศการเรียนรู้ หรือ พื้นที่ดังกล่าว ประกอบด้วย ๒ ส่วนหลักสำคัญที่มีความสัมพันธ์กัน คือ **พื้นที่การเรียนรู้และปัญญาประดิษฐ์**

อังฉรา จัยเจริญ (๒๕๖๒) กล่าวถึง การออกแบบรูปแบบและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในองค์กรประกอบด้วย ๓ รูปแบบ คือ **๑) การเรียนรู้แบบเป็นทางการ** เป็นการเรียนรู้ในห้องเรียน การเรียนรู้ทาง E-learning รวมถึงการเรียนรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ โดยมีการกำหนดหัวข้อแน่นอน วัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง ผู้เรียนมีอิสระและมีส่วนร่วม รวมถึงสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้แตกต่างกัน น่าสนใจ ไม่จำเจ **๒) การเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น** ซึ่งหัวข้อมาจากความสนใจของกลุ่ม เครือข่ายผู้ที่สนใจเรื่องเดียวกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนต่อยอดความคิด และ **๓) การส่งเสริมการต่อยอดความคิด** เป็นการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ คิดต่อยอด และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดีในองค์กร ควรพิจารณาและคำนึงถึง ปัจจัยอื่น ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง อาทิ คนที่อยู่ในระบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของ บุคคลทั้งความมุ่งมั่น เทคนิคและวิธีการในการเรียนรู้ เนื้อหา เทคโนโลยีและการเข้าใจ ประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีร่วมกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน วัฒนธรรม ยุทธศาสตร์ ขององค์กร และแหล่งข้อมูล ความรู้ ที่มาจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมถึงการ เปิดโอกาสให้บุคลากรเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับตนเอง

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๖๔) กล่าวถึง ระบบนิเวศ การเรียนรู้ว่าเป็นระบบที่เกื้อหนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สมาชิกทุกคน ได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพร่วมกัน ประกอบด้วยสมาชิก **๕ ส่วนหลัก** ซึ่งแต่ละส่วน มีจุดมุ่งหมายและบทบาทที่แตกต่างกัน ดังนี้ **๑) นักเรียน** โดยมุมมองที่มีต่อผู้เรียนคือ เป็นผู้ต้องการการพัฒนา กระจายในการเรียนรู้และเป็นผู้เรียนรู้ **๒) ครอบครัว** เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ทั้งทรัพยากร ประสบการณ์ และคำชี้แนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ **๓) โรงเรียน** เป็นพื้นที่เตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนา ประสานความร่วมมือ และจัดหาทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ **๔) ครูหรืออาจารย์** เป็นผู้เชี่ยวชาญ ออกแบบ กระบวนการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจ รวมถึงการเป็นที่ปรึกษาและโค้ชแก่ผู้เรียน **๕) สังคมหรือชุมชน** เป็นแหล่งที่มาของทรัพยากร ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง ให้การสนับสนุนและร่วมแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน

Jackson, N.J. (๒๐๑๓) กล่าวถึง องค์ประกอบของนิเวศการเรียนรู้ผ่านแนวคิดนิเวศการเรียนรู้รายบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลมีองค์ประกอบหลักที่คล้ายคลึงกัน โดยมีองค์ประกอบที่ควรพิจารณาและคำนึงถึงเพื่อพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้ **๑) บริบทของบุคคล** เช่น ครอบครัว การศึกษา การทำงาน งานอดิเรกและความสนใจ ซึ่งเชื่อมโยงกับวิธีการในการเรียนรู้ **๒) ทรัพยากรของบุคคล** ทั้งองค์ความรู้และเครื่องมือที่ช่วยเกิดการเรียนรู้ **๓) ความสัมพันธ์ของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว** ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต **๔) กระบวนการเรียนรู้ของบุคคล** ที่เฉพาะเจาะจงของแต่ละบุคคล ทั้งวัตถุประสงค์ช่วงเวลาและแนวทางในการปฏิบัติ **๕) ความตั้งใจ ความสามารถ แรงจูงใจของบุคคล** ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง

Eudy, R. (๒๐๑๘) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ หมายถึง ระบบของบุคคล เนื้อหา เทคโนโลยี วัฒนธรรม และกลยุทธ์ ที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นในองค์กร แต่ละองค์ประกอบขยายความได้ดังนี้ **๑) บุคคล** ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญในการฝึกอบรม ผู้จัดการและหัวหน้าทีม ลูกจ้างและเครือข่ายภายนอก อินเทอร์เน็ต เพื่อน และครอบครัว **๒) เนื้อหา** สำหรับการฝึกอบรม **๓) เทคโนโลยี** สำหรับออกแบบและ

นำเสนอเนื้อหาแก่ผู้เรียน เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียนได้เข้าถึงทักษะและความรู้ที่ไม่เคยมีมาก่อน **๔) วัฒนธรรม** โดยการตรวจสอบว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ของบุคคลหรือองค์กรสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือไม่ และ **๕) กลยุทธ์** โดยองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ทั้งหมดจะเป็นไปเพื่อการบรรลุเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ขององค์กร

Dalto, J. (๒๐๑๙) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย **๑) วัฒนธรรมองค์กร** โดยผู้นำองค์กรมีบทบาทสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร **๒) บุคคลทุกระดับขององค์กร** ถือเป็นหัวใจของระบบนิเวศการเรียนรู้ ทุกคนต้องมีบทบาทและได้รับประโยชน์จากระบบนิเวศการเรียนรู้ **๓) เนื้อหาหลักสูตร** มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ รวมถึงการเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ที่สำคัญ เนื้อหาการเรียนรู้ตามความต้องการ **๔) เทคโนโลยี** ได้แก่ หลักสูตร E-learning ระบบต่าง ๆ ที่สนับสนุนการปฏิบัติงาน คอมพิวเตอร์เดสทอป อุปกรณ์เคลื่อนที่ต่าง ๆ **๕) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้** โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจเป้าหมายขององค์กร สนับสนุนการเรียนรู้และการปฏิบัติงานให้สอดคล้องเป้าหมาย ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้และพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกัน

EdTech Center World Education (๒๐๑๙) กล่าวถึง ระบบนิเวศการเรียนรู้ ว่าเป็นการรวมประสบการณ์ของบุคคลต่าง ๆ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างลงตัว เกิดปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรมชาติ โดยแบ่งองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้

ออกเป็น ๒ ลักษณะเช่นเดียวกับองค์ประกอบของระบบนิเวศทางธรรมชาติ ได้แก่ **๑) องค์ประกอบที่มีชีวิตในระบบนิเวศการเรียนรู้** เช่น ครู ผู้เรียน นายจ้าง หรือ ผู้ประกอบการ หรือหัวหน้า ผู้เชี่ยวชาญด้านทรัพยากรมนุษย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านแรงงาน เพื่อนร่วมงาน รวมถึงเพื่อน ๆ และครอบครัว **๒) องค์ประกอบที่ไม่มีชีวิตในระบบนิเวศการเรียนรู้** ได้แก่ หลักสูตรและเนื้อหา แหล่งเรียนรู้ เครื่องมือการเรียนรู้ดิจิทัล และการเข้าถึง อินเทอร์เน็ต นโยบาย อุปกรณ์ต่าง ๆ

Hannon, V., Thomas, L., Ward, S., and Beresford, T. (๒๐๑๙) กล่าวถึง ระบบนิเวศการเรียนรู้ว่า เป็นการดำเนินงานร่วมกันของผู้ให้บริการที่หลากหลาย ได้แก่ โรงเรียน องค์กรธุรกิจ องค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ร่วมกันเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ใหม่ เพื่อไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้ร่วมกัน โดยส่งเสริมสนับสนุนการใช้นวัตกรรมหรือ แพลตฟอร์มเทคโนโลยี ซึ่งสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา แทนที่หรือเสริม ระบบการเรียนรู้แบบเดิม ดังนั้น องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย บุคคล องค์กร หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป้าหมายการเรียนรู้ และเทคโนโลยี

Harrell, T.S. (๒๐๒๐) กล่าวถึง องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย **๑) การเปลี่ยนความคิด** การสร้างแนวคิดของการเป็นมืออาชีพด้านการเรียนรู้ สนับสนุนและส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองโดยไม่ต้องรอคอยการฝึกอบรมจาก องค์กร **๒) ยอมรับวิธีการใหม่** เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรใน องค์กรเกิดการเรียนรู้ เริ่มต้นจากคำถามสำคัญที่ว่า “อะไรที่ต้องทำในฐานะมืออาชีพด้าน การเรียนรู้” “จะให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เสริมพลังบุคลากรขององค์กรได้อย่างไร” **๓) ยอมรับ “เทคโนโลยี”** ให้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศการเรียนรู้ และ ตระหนักถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างรอบคอบและสมเหตุสมผล ดังนั้น องค์ประกอบ ของระบบนิเวศการเรียนรู้ ประกอบด้วย ๑) แนวคิดเบื้องหลัง ๒) วิธีการเรียนรู้ และ ๓) เทคโนโลยี

Spencer-Keyse, J., Luksha, P., and Cubista, J. (๒๐๒๐) กล่าวว่า ระบบ นิเวศการเรียนรู้ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กัน ได้แก่ **๑) แนวคิด ที่หลากหลาย / กิจกรรมที่สัมพันธ์กัน** โดยบูรณาการการเรียนรู้กับกิจกรรมอื่น ๆ

การเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ **๒) ความร่วมมือ** เป็นการรวมคนทุกกลุ่ม เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายและเกิดความยั่งยืนในทางปฏิบัติ และ **๓) วัตถุประสงค์ร่วมกัน** เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการกับความท้าทายในทุก ระดับ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้มีการระบอบุคคลประกอบที่เป็นรูปธรรมของระบบนิเวศ การเรียนรู้ ได้แก่ ๑) การเรียนออนไลน์และ EdTech ๒) หลักสูตรใหม่ ๓) แนวคิดมนุษย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ๔) ความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ๕) การดำเนินการต่าง ๆ ที่ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

Michelle Weise (n.d.) อ้างถึงใน TK Park (๒๐๐๗) กล่าวถึง การปรับระบบ นิเวศการเรียนรู้ใหม่สำหรับโลกอนาคต ควรตั้งอยู่บนแนวคิด ๕ ข้อ ได้แก่ **๑) นำทางได้** ข้อมูลเป็นจะตัวช่วยนำทางที่ดี **๒) การสนับสนุน** การสนับสนุนผู้เรียนอย่างรอบด้าน การช่วยเหลือให้คำปรึกษาแบบตัวต่อตัว การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี รวมถึงการทำให้ ผู้เรียนสามารถค้นหาพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ ๆ **๓) มีจุดมุ่งหมาย** ผู้เรียนต้องได้รับการศึกษา ที่ตรงกับความต้องการ สามารถรู้ได้ว่าแต่ละทางเลือกให้ผลที่คุ้มค่าอย่างไร **๔) การผสมผสาน** เป็นการผสมผสานรูปแบบของการเรียนและการทำงานที่ให้ผล ตอบแทนเดียวกันเข้าด้วยกัน **๕) ความโปร่งใส** โดยดำเนินการปรับกระบวนการจ้างงาน ให้โปร่งใส เปิดเผย และยุติธรรม เนื่องจากเป็นระบบสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศใหม่ ให้เกิดขึ้น

Das, S. (๒๐๒๖) กล่าวว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่มีอิทธิพลซึ่งกัน และกัน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ประกอบด้วย คนหรือบุคลากร เนื้อหาที่ใช้ในการเรียน รู้ เทคโนโลยีที่ใช้ในการสร้างหรือส่งต่อเนื้อหา วัฒนธรรมการเรียนรู้ และยุทธศาสตร์ที่ ใช้ในองค์กร

การจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสม ประกอบด้วย **๖ องค์ประกอบหลัก** ได้แก่ **ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน** โดยดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดระบบนิเวศ การเรียนรู้ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่ การบรรลุเป้าหมายขององค์กร **วิธีการจัดการเรียนรู้** ด้วยการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่หลากหลาย อาทิ รูปแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมทำ **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่** เช่น ๑) การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน ๒) การจัดทำเนื้อหาสาระของหลักสูตร และกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และ ๓) การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน **ทรัพยากร** ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ **การใช้เทคโนโลยี** อาทิ การนำหลักสูตร E-learning มาใช้ การเผยแพร่คลังความรู้ในรูปแบบ คลิปวิดีโอ ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom, MST สื่อ Social Media การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีอื่น ๆ และ **ความร่วมมือของเครือข่าย** คือ ความร่วมมือของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย ระดับกระทรวง ระดับเขต / จังหวัด และระดับสถานศึกษา ดังภาพที่ ๑๒

ภาพที่ ๑๒ องค์ประกอบการจัดนิเวศการเรียนรู้ (ที่มา: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๖๔)

การจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทยและต่างประเทศ

แนวคิดการจัด “นิเวศการเรียนรู้” ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นแนวโน้มสำคัญในการเรียนรู้ใหม่ ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยปัจจุบันมีการดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้

ประเทศไทย

ในประเทศไทย หน่วยงานที่ให้ความสนใจและพัฒนาแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน ดังนี้

 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบปัญหาการศึกษาที่เน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจ การศึกษาเป็นไปเพื่อการแข่งขันสู่ความสำเร็จ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสุขในการเรียนรู้ จึงมีเจตนารมณ์เริ่มต้นในการตั้งโรงเรียนและพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยระดมทุนจากทุกภาคส่วนของสังคมเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนให้ค้นพบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง สามารถเรียนรู้ได้

ภาพที่ ๑๓ บรรยากาศการเรียนรู้โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(ที่มา: <https://www.facebook.com/thammasatsecondarieschool>)

ด้วยตนเอง พร้อมสำหรับการโลกการทำงานในอนาคต และออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ๑) หลักสูตร ๒) ครูและบุคลากรในโรงเรียน และ ๓) สังคม ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และปัจจัยอื่น ๆ ที่ล้อมรอบตัวผู้เรียน **หัวใจสำคัญของการดำเนินการ** คือ การจัดหลักสูตรของโรงเรียนด้วยรูปแบบกลุ่มประสบการณ์เรียนรู้ (Learning Areas) แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้มนุษย์และสังคม กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้สุขภาพและสุขภาวะ กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้การสื่อสารและภาษา กลุ่มประสบการณ์การเรียนรู้สุนทรียะทางศิลปะ ซึ่งผู้เรียนในแต่ละชั้นปีจะได้เรียนรู้ครบทั้ง ๕ กลุ่มประสบการณ์ แต่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันไปตามช่วงวัยและพัฒนาการการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และการรายงานผลการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรที่จัดขึ้นใหม่

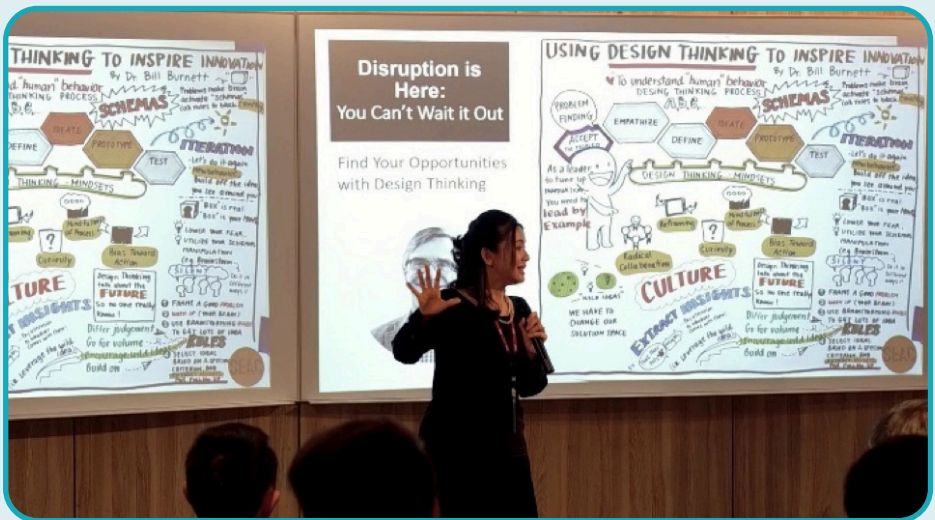

ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน (SEAC:

South East Asia Center) ก่อตั้งขึ้นเพื่อจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือ Lifelong Learning Ecosystem ให้แก่ คนไทยทุกเพศ ทุกวัย โดยนำเนื้อหาความรู้ที่ดี มีคุณภาพจากต่างประเทศมาจัดทำหลักสูตรภาษาไทยให้เข้าใจง่ายและราคาถูกให้ผู้สนใจเข้าถึงได้ SEAC ใช้กลยุทธ์แบบ ๔ Line Learning เชื่อมต่อกับแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ชื่อว่า YourNextU ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ต้องการ สอดคล้องกับความถนัดของแต่ละบุคคล สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย ๑) รูปแบบออนไลน์ (Online) เน้นการเรียนรู้ผ่านหลักสูตร ด้วยวิดีโอคลิป ๒) รูปแบบอินไลน์ (In-line) เน้นการเข้าห้องเรียนเพื่ออบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ๓) รูปแบบบีไลน์ (Bee-line) เน้นการเรียนรู้ในรูปแบบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข้อมูล หรือเรื่องราวจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ๔) ฟรอนท์ไลน์ (Front-line) ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้าถึงคลังการเรียนรู้ ข้อมูลการเรียนรู้สำเร็จรูป ดาวน์โหลดเอกสารเพื่อเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ที่ SEAC นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ร่วมกับสถาบันการศึกษาระดับโลก อาทิ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด โดย Stanford Center for Professional Development, The Arbinger Institute, Tirian, The Ken

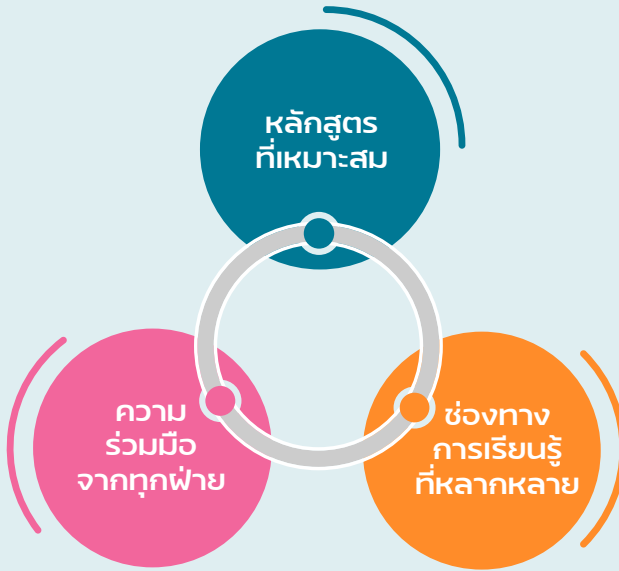
Blanchard Companies เพื่อนำหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง
บรรจุไว้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ มีการมอบประกาศนียบัตรสำเร็จหลักสูตรโดยสถาบัน
เจ้าของหลักสูตร SEAC ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา
ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจัดการเรียนรู้ที่อาศัยเทคโนโลยีและหลักสูตรที่
หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากบทเรียนของทั้งสององค์กรดังกล่าว พบว่าการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ของ
ประเทศไทยที่ประสบความสำเร็จ ควรมีหลักการเบื้องต้น ๓ ประการ คือ ๑) หลักสูตร
ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบท ๒) ช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถรองรับ
ได้ทุกเพศ ทุกวัย ๓) ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อไปสู่เป้าหมาย
การเรียนรู้ร่วมกัน

ภาพที่ ๑๔ บรรยากาศการเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน
(ที่มา: <https://www.seasiacenter.com/>)

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ "การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย"

ภาพที่ ๑๕ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ "การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย"

ต่างประเทศ

สำหรับบทเรียนจากต่างประเทศ มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น หรือ Local Learning Ecosystems: Emerging Models ซึ่งระบบนิเวศการเรียนรู้ดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้ ๑) ระบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายหลาย ๒) ระบบการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจใฝ่เรียนรู้และแลกเปลี่ยนทรัพยากรการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ๓) องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้มีความเป็นพลวัตและเชื่อมโยงถึงกัน ๔) มีโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อม เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ๕) อาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายสถาบันการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ๖) บริหารจัดการแบบกระจายอำนาจ ๗) ผู้เรียนเป็นเป้าหมายและหัวใจสำคัญของ

การพัฒนา และท้ายที่สุด ๘) พยายามที่จะบรรลุเป้าหมายแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ร่วมกัน โดยประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เกิดขึ้น ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสเปน ประเทศออสเตรเลีย ประเทศรัสเซีย และประเทศอังกฤษ รายละเอียดดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา ตัวอย่างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่

๑) โปรแกรมการศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี หรือ jumpstart ๒) โครงการสร้างการเรียนรู้ใหม่ หรือ Remake Learning ๓) โครงการออกแบบการเรียนรู้ใหม่สำหรับเยาวชน หรือ Linux Random Number Generator ระบบนิเวศการเรียนรู้ของเมืองทูซอน ดังนี้

๑) โปรแกรมการศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี (CTE: Career and Technical Education) หรือ jumpstart เป็นนวัตกรรมใหม่ของหลักสูตรที่ต้องการเปลี่ยนแนวความเชื่อเดิมที่ว่า โรงเรียน มหาวิทยาลัย เป็นหนทางเดียวแห่งความสำเร็จ มีจุดมุ่งหมาย คือ การมอบประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องให้ผู้เรียน สร้างโอกาสที่เท่าเทียมสำหรับผู้เรียนที่เข้าเรียน หรือ ไม่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ฝึกทักษะที่หลากหลายจากองค์กรภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนต้องการทำหลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมปลาย สำหรับ**ปัจจัยความสำเร็จของ jumpstart** เกิดขึ้นจาก ๑) การยอมรับจากภาครัฐให้ jumpstart เทียบเท่าการศึกษาในระบบ มีการระดมทุนและจัดสรรโดยรัฐอย่างชัดเจน รวมถึงมีการประเมินผลอย่างเป็นทางการ ๒) ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมอบประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องให้แก่ผู้เรียน เช่น โรงพยาบาล สถานประกอบการ ๓) การให้ความสำคัญกับหน่วยงานระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นขับเคลื่อนการดำเนินงาน ๔) การมอบบทบาทที่ชัดเจนให้กับโรงเรียนในการจัดทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบันลงในเว็บไซต์ jumpstart การเชื่อมโยงโรงเรียนภายใต้ความรับผิดชอบกับพันธมิตรในภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาทางธุรกิจและอุตสาหกรรมสำหรับให้คำแนะนำด้านอาชีพที่มีประโยชน์แก่ผู้เรียน

ภาพที่ ๑๖ บรรยากาศการเรียนในโปรแกรมการศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี (CTE: Career and Technical Education) หรือ Jump Start (ที่มา: <https://www.americanprogress.org/>)

๒) โครงการสร้างการเรียนรู้ใหม่ หรือ Remake Learning เป็นระบบนิเวศ

การเรียนรู้ของท้องถิ่นหรือพื้นที่ทางการศึกษาที่เน้นการใช้เทคโนโลยี พัฒนานวัตกรรม การเรียนรู้เพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่อยู่ในวัยเรียนให้ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีการฝึกอบรมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการระดมทุนสนับสนุน รวมถึงความร่วมมือจากเครือข่ายการเรียนรู้ ประกอบด้วยหน่วยงานและ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการ ได้แก่ ๑) ฝึกการใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การร่วมคิดร่วมทำเพื่อเตรียมผู้เรียนเข้าสู่อนาคตที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ๒) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอำนาจในการระบุและแก้ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพวกเขาและชุมชน ๓) ทำทนายให้ผู้เรียนตั้งคำถาม ศึกษาและตรวจสอบ ๔) เชื่อมต่อสถานที่ทุกแห่งที่ผู้เรียนอยู่เข้าด้วยกัน (เช่น โรงเรียน บ้าน สถานที่ทำกิจกรรม) ๕) ให้กำลังใจผู้เรียนในการสำรวจ เล่น สนับสนุนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น ๖) ทำให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยง

กับชุมชนและโลก ซึ่ง**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ**ในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น คือ ๑) การช่วยเหลือขององค์กรการกุศล ๒) ผู้นำด้านยุทธศาสตร์ ๓) การดูแล เครือข่าย และ ๔) การมีส่วนร่วม

ภาพที่ ๑๗ บรรยากาศการเรียนรู้ใหม่ หรือ Remake Learning
(ที่มา: <https://remakelearningdays.org/>)

๓) การออกแบบการเรียนรู้ใหม่สำหรับเยาวชน หรือ Linux Random Number Generator (LRNG) LRNG เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ที่มีจุดมุ่งหมายในการก่อตั้ง คือ ออกแบบและพัฒนาระบบโซเชี่ยล ระบบเครือข่าย หรือแพลตฟอร์มให้ทุกภาคส่วนสามารถเชื่อมโยงถึงกัน เยาวชนเข้าถึงโอกาสทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ จากคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ และแท็บเล็ตโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เกิดการแลกเปลี่ยนทักษะและองค์ความรู้ผ่านระบบที่ถูกพัฒนาขึ้น สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้นอกห้องเรียนเข้ากับการประกอบอาชีพ ซึ่ง**ปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ** คือ ๑) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและเป็นหัวใจสำคัญของการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ใหม่ ๆ ๒) การมีภาพลักษณ์ที่ดีของ LRNG ในการแสดงบทบาทด้านการเรียนรู้ และพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ ๓) สนับสนุนทางการเงินสำหรับ

องค์กรขนาดเล็กเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการใช้แพลตฟอร์ม ๔) พัฒนาความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับแพลตฟอร์มระดมทุน การฝึกอบรมและการเรียนรู้แบบมีอาชีพ ๕) ให้ความสำคัญกับเสียงของเยาวชน เช่น การจัดตั้งสภาเยาวชนเพื่อทดสอบและตรวจสอบเนื้อหา การเปิดโอกาสให้เยาวชนร่วมกำหนดเป้าหมายของแพลตฟอร์ม การให้ผู้เรียนกำหนดและเลือกเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง และ ๖) ผสานนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ากับประสบการณ์เรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และเส้นทางการเรียนรู้ของเยาวชน

๔) ระบบนิเวศการเรียนรู้ของเมืองทูซอน (Tucson) หน่วยงานนวัตกรรมด้านการศึกษา หรือ Edclusters (Education Innovation Clusters) หน่วยงานภายใต้องค์กร Digital Promise ได้นำแนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมาใช้บนฐานความเชื่อว่าการรวมกลุ่มและแลกเปลี่ยนทั้งความคิดและนวัตกรรมของโรงงานอุตสาหกรรม การบริการต่าง ๆ จะช่วยให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเมืองทูซอน ซึ่งมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง โดยใช้ระบบออนไลน์ของชุมชนสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกัน เช่น การใช้ระบบออนไลน์ของชุมชน Community Share ทำงานร่วมกับครูศิลปะในโรงเรียนของท้องถิ่นเพื่อสร้างประสบการณ์ด้านศิลปะ ด้านประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น และมีการขยายความร่วมมือในหลากหลายสาขาวิชาที่กว้างขึ้น ซึ่ง**ปัจจัยความสำเร็จ**เกิดขึ้นจาก ๑) จัดให้มีพื้นที่เพื่อการปฏิบัติ โดยการนำผู้เชี่ยวชาญ บุคคลต่าง ๆ มาร่วมกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกอบรมและพัฒนาด้านอาชีพ ๒) กระตุ้นให้เกิดโครงการการเรียนรู้เพื่อสร้างนวัตกรรม ส่งเสริมพลังเครือข่ายผ่านการสนับสนุนทางการเงิน การให้คำปรึกษา พื้นที่ในการทำงานร่วมกัน การประชุมเชิงปฏิบัติการ ๓) สื่อสารทั้งภายในและภายนอกเครือข่ายเพื่อแบ่งปันข้อมูล สร้างวิสัยทัศน์และเอกลักษณ์ร่วมกันภายในเครือข่าย ๔) ประสานงานกับสมาชิกเครือข่ายเพื่อเพิ่มผลกระทบสูงสุด จัดทำยุทธศาสตร์เครือข่ายและวางแผนสำหรับเครือข่ายในอนาคต ๕) สนับสนุนความสำเร็จของเครือข่าย สร้างการรับรู้ และจัดแสดงผลงานสมาชิก ๖) เชื่อมต่อสมาชิกในทุกทิศทาง รวมเครือข่าย พัฒนาระบบงาน และพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อทำการเชื่อมต่อ ๗) ทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ แสวงหาวิธีการ เพื่อลดงาน

และการแข่งขันทรัพยากร ๘) ให้ความสำคัญกับค่านิยมทั่วไป สร้างคุณค่าร่วมกันในการผลักดันให้เกิดการรวมตัวกันของเครือข่าย และ ๙) ปลุกฝังความเป็นสมาชิก การเชิญบุคคลภายนอก สร้างแนวทางการมีส่วนร่วม และคงความหลากหลายของเครือข่ายไว้

ภาพที่ ๑๘ บรรยากาศระบบนิเวศการเรียนรู้ของเมืองทูซอน

(ที่มา: <https://digitalpromise.org/principles-building-learning-ecosystem-lessons-learned-tucson-arizona/>)

 ประเทศฟินแลนด์ ตัวอย่างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นได้แก่โครงการเส้นทางวัฒนธรรมเมืองกัวปิโอ (The Kuopio Cultural Pathways) เป็นการนำวัฒนธรรมของเมืองกัวปิโอบูรณาการกับหลักสูตรในแต่ละรายวิชาและสาขาวิชาที่กว้างขึ้น โดยออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ที่เชื่อมกับแหล่งเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเลือกได้เองตามความต้องการ และทุกปีจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนไปเยี่ยมชมสถาบันศิลปะอย่างน้อย ๑ แห่ง ผ่านการสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างโรงเรียนกับสถาบันทางวัฒนธรรม รวมถึงการได้รับทุนสนับสนุนจากเมืองกัวปิโอและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติฟินแลนด์ ซึ่งคุณลักษณะสำคัญ ๕ ประการ ที่เป็น **ปัจจัยความสำเร็จ** คือ ๑) มีการฝึกอบรมครู

เพื่อให้ความรู้และส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น ๒) มีบุคคลกลางที่ติดต่อ ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานทางวัฒนธรรม ๓) มีการผลิตและจัดท้าวสตูดิโอ การเรียนรู้แก่ครู ๔) พัฒนาโปรแกรม Culture Pathways เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ๕) มีการบูรณาการหลักสูตรผ่านวัฒนธรรมและศิลปะ โดยมี**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ** คือ ๑) การมีวิสัยทัศน์ภาพรวมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียน ๒) ส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวคิด Constructivist ที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างและเจ้าของการเรียนรู้ ๓) วางวัตถุประสงค์ของแหล่งงบประมาณในการให้ทุนสำหรับการทำงานร่วมกับผู้เรียน และ ๔) มีแผนการศึกษาด้านวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรของโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงและเรียนรู้ในห้องเรียน

ภาพที่ ๑๙ ภาพกิจกรรมโครงการเส้นทางวัฒนธรรมเมืองกัวบีโอ
(ที่มา: <https://www.oecd.org/education/ceri/๔๙๙๓๐๘๗๐.pdf>)

ประเทศสเปน ตัวอย่างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ การเรียนรู้แบบเต็มเวลาทั้งในและนอกโรงเรียนสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคนในคาตาลเนีย (Catalonia) หรือ Educacio ๓๖๐ เกิดขึ้นจากความตั้งใจของมูลนิธิ Jaume Bofill ที่ต้องการแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่ยาวนานในโรงเรียน ปัญหาผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมเนื่องจากฐานะของครอบครัว ด้วยการลงนามความร่วมมือกับเทศบาลเพื่อจัดการเรียนรู้คุณภาพสูงนอกโรงเรียน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายของภาครัฐสำหรับการจัดกิจกรรมหรือการเรียนรู้นอกโรงเรียนมีความหลากหลายและแตกต่างกัน ได้แก่ การสอนดนตรี เทนนิส ห้องเรียนหุ่นยนต์ การเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ มาให้ความรู้และพัฒนาสมรรถนะของเยาวชน การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการเปิดพื้นที่กลางแจ้ง การจัดตั้งพันธมิตรระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานต่าง ๆ

ประเทศออสเตรเลีย ตัวอย่างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ โครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสวินเบอร์น (Swinburne University of Technology) เกิดขึ้นจากความร่วมมือของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสวินเบอร์น พันธมิตรภาคอุตสาหกรรม พันธมิตรฝ่ายชุมชน โรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา และรัฐบาลออสเตรเลีย มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายแนวความคิดสะเต็มศึกษา (STEM) ให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะตรงความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีเป้าหมาย คือ “ผู้เรียนที่มีความมั่นใจ มุ่งมั่นหาความก้าวหน้า และปรับตัวได้” มุ่งเน้นการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับอาชีพ ออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับทักษะ ทักษะคิด และความสามารถของนักเรียนที่จำเป็นสำหรับโลกการทำงาน รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มทางอาชีพแบบดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ โดยมีบริการต่าง ๆ ที่หลากหลายสำหรับผู้เรียน ภาคธุรกิจ และภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง

ซึ่ง**ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จ**เกิดขึ้นจาก ๑) การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการปฏิบัติในทุกระดับ ใช้วิธีการ top-down และ bottom-up ในการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นให้มีการดำเนินการที่ดี ๒) ให้ความสำคัญแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสวินเบอร์นเป็นที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำด้านอาชีพ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนในโรงเรียน ๒) การทำงานร่วมกับหลายภาคส่วน เช่น ภาคเอกชน สถานศึกษา และภาครัฐ ๓) ได้รับความร่วมมือและการยอมรับจากผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ๔) ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เช่น เวลา เงินทุน และเครือข่ายเพื่อขยายความร่วมมือ ๕) การสร้างแรงบันดาลใจและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อยกระดับผู้เรียนรุ่นต่อไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง และ ๖) มีการสร้างพื้นที่สื่อสารแบบเปิดระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานศึกษา

ประเทศรัสเซีย

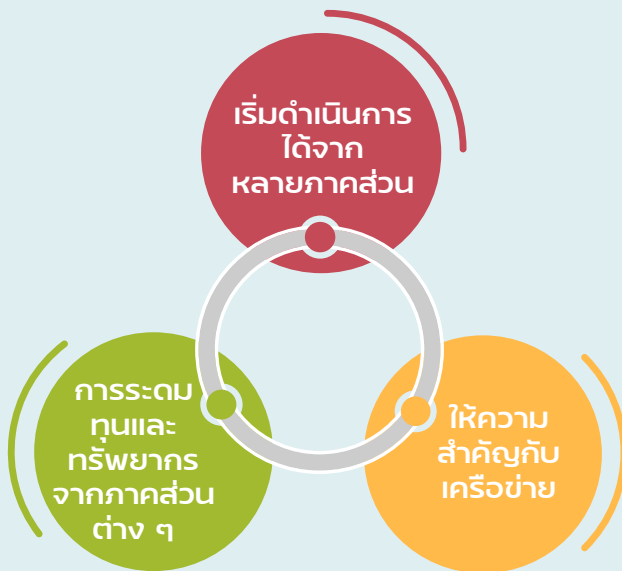
ตัวอย่างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ ระบบนิเวศการเรียนรู้เลนโพลิกราฟแมช (LenPolyGrafMash: LPM) ระยะแรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพื้นที่ทำงานร่วมกันระหว่างโรงงานเลนโพลิกราฟแมชกับหน่วยงานพัฒนานวัตกรรม ต่อมาได้รับการสนับสนุนจาก Pavel Luksha นักเขียนผู้โด่งดังของรัสเซีย ร่วมกับพันธมิตรจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานแห่งชาติด้านการพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัย และบริษัทเอกชน ส่งผลให้แนวคิดดังกล่าวมีจุดหมายที่ชัดเจนมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ หรือ พื้นที่ในการทำงานร่วมกันทางธุรกิจสำหรับผู้ที่สนใจด้านเทคโนโลยีและการศึกษา หรือผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาตนเองให้กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจและเจ้าของธุรกิจ มีการจำลองสถานการณ์จริง ความท้าทายต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองผิดลองถูก แก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่ง**ปัจจัยแห่งความสำเร็จ**มาจาก ๑) การเปิดกว้างสำหรับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานจากแบบดั้งเดิมไปสู่วิธีการทำงานแนวใหม่ ๒) การได้รับเงินทุนสนับสนุนทั้งจากภาครัฐบาล เอกชน และมหาวิทยาลัย ๓) การสร้างตัวอย่างของระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ๔) การเปิดพื้นที่ฝึกฝนเรียนรู้ แก้ปัญหาและสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเปิดกว้าง หรือการจัดแฮกกาธอน (Hackathon) เพื่อจำลองสถานการณ์จริงของภาคอุตสาหกรรม และ ๕) การพัฒนาบทบาทของคนกลางเพื่อเชื่อมโยงองค์กรและสถาบันต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ประเทศอังกฤษ ตัวอย่างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่ “RSA เมืองแห่งการเรียนรู้ (Cities of Learning) ของประเทศอังกฤษ” รูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ตลอดชีวิต **CofL หรือ Cities of Learning** มีต้นกำเนิดจาก Chicago Summer of Learning ในสหรัฐอเมริกา เป็นแนวทางใหม่ในการยกระดับการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการเชื่อมโยงเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการเรียนรู้เฉพาะตัวของบุคคล การจ้างงาน รวมถึงโอกาสของพลเมืองภายในพื้นที่ที่กำหนด แนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่หลักการออกแบบ ๓ ประการ ได้แก่ ความเป็นผู้นำของพลเมืองรุ่นใหม่ การระดมเครือข่ายผู้ให้บริการการเรียนรู้ที่หลากหลาย และการเชื่อมต่อโอกาสในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล **เป้าหมายหลักของ CofL** คือ ต้องการเปลี่ยนแปลงและหาแนวทางในการทำงานร่วมกัน โดยโมเดล CofL พิจารณาพื้นที่สำคัญและมีศักยภาพ ซึ่งเป็นพื้นที่การเรียนรู้และการฝึกอบรมมี ในปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ มีเป้าหมายเพื่อรวมตัวเครือข่ายเพื่อจัดทำแผนที่และประมวลผลความหลากหลายของโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงโอกาสในการเรียนรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้ แต่ละเมือง/พื้นที่จะได้รับการสนับสนุนให้กำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุสำหรับผู้เรียน นายจ้าง ผู้ให้บริการการเรียนรู้และฝึกอบรม รวมถึงสถาบันทางสังคมเป้าหมายนี้จะเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายภายในระบบนิเวศและสร้างรูปแบบพื้นฐานของแต่ละเมืองขึ้น โดยภาครัฐทำหน้าที่ในการกำกับดูแล CofL เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ **ปัจจัยความสำเร็จของ CofL** ประกอบด้วย ๑) แพลตฟอร์มดิจิทัลที่มาจากความร่วมมือและความสนใจร่วมกัน แพลตฟอร์มดังกล่าวควรมีเส้นทางการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของแต่ละพื้นที่ ๒) พันธมิตรความร่วมมือที่เท่าเทียมกัน โดย CofL อาศัยความร่วมมือ ภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจเพื่อที่จะไปสู่ผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ และนวัตกรรม เช่น องค์กรทางธุรกิจและโรงเรียน โดย CofL จะสนับสนุนให้กลุ่มต่าง ๆ พัฒนาความคิดเชิงนวัตกรรม ฝึกฝนพฤติกรรมใหม่และวิธีการทำงานร่วมกันที่ยั่งยืน ๓) แรงจูงใจในการใช้งาน การมีส่วนร่วมกับ CofL ขับเคลื่อนโดยความสนใจของผู้เรียนที่เชื่อมโยงกับเส้นทางการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการกับพื้นที่การเรียนรู้ของเมือง

ดังนั้น รูปแบบการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้จากกรณีศึกษาต่างประเทศ ที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดได้อย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบท ทรัพยากร และความพร้อมของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละประเทศ ทั้งนี้มีหลักการเบื้องต้น ๓ ประการที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น คือ ๑) เริ่มดำเนินการได้จากหลายภาคส่วน โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากต้องการเริ่มต้นในโรงเรียนควรมีการปรับเป้าหมาย เครื่องช่วย และพื้นที่ให้แคบลง เพื่อให้สอดคล้องกับขนาด บริบทของโรงเรียน ๒) ให้ความสำคัญกับเครื่องช่วยที่ทำงานร่วมกับเยาวชนทุกภาคส่วนเพื่อเป้าหมายในระดับกว้างขึ้น และ ๓) ระดมทุนและทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ "การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ในต่างประเทศ"

ภาพที่ ๒๐ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ "การจัดนิเวศการเรียนรู้ในต่างประเทศ"

ส่วนที่
G

แนวโน้มการจัดนิเวศ
การเรียนรู้ในประเทศไทย

ส่วนที่ ๔

แนวโน้มการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการจัดนิเวศการเรียนรู้ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบประเด็นน่าสนใจดังนี้

การจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสม มี **๖ องค์ประกอบหลัก** ได้แก่ **ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน** โดยดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้และบทบาทของบุคลากรในองค์กร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ **วิธีการจัดการเรียนรู้** ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาทิ รูปแบบการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning: PL) การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้แบบร่วมคิดร่วมทำ การเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะหาความรู้ การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน และการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต **การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่** เช่น ๑) การออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ใหม่โดยใช้เทคโนโลยีเป็นทางเลือกสำหรับผู้เรียน ๒) การจัดทำเนื้อหาสาระของหลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจของผู้เรียน และ ๓) การกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เป็นต้น **ทรัพยากร** ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ **การใช้เทคโนโลยี** อาทิ หลักสูตร E-learning คลังความรู้ในรูปแบบคลิปวิดีโอ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom, MST สื่อ Social Media ต่าง ๆ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และเทคโนโลยีอื่น ๆ และ **ความร่วมมือของเครือข่าย** คือ ความร่วมมือของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย กระทรวง ระดับเขต / จังหวัด และระดับสถานศึกษา เพื่อไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน โดยถือเป็นพันธกิจของผู้นำหรือผู้บริหารยุคใหม่

นอกจากนี้ยังพบว่า ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ได้กล่าวถึง “ระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ คือ ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการ แก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับ การพัฒนาที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์และปัจจัย และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์อย่างครอบคลุม ในทุกมิติและทุกช่วงวัย โดยได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพและ เหมาะสม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ แบบพลิกโฉมในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ มีการออกแบบระบบ การเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับกับการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว พร้อมกับการ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้ง แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๔) ยังให้ความสำคัญ กับการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ปลอดภัยและส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถกำหนด

เส้นทางและจังหวะก้าวการเรียนรู้ของตนเอง (Personalized Learning) อย่างมีความหมาย มีการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติอย่างแท้จริง ตลอดจนมีการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและความพร้อมเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

จากการศึกษานี้ พบข้อสังเกต ดังนี้

๑. คำว่า **“นิเวศการเรียนรู้”** ยังไม่ปรากฏในกฎหมายที่สำคัญของประเทศหลายฉบับ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ซึ่งเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับล่าสุด ผ่านมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๔ อย่างไรก็ตาม แม้ไม่ปรากฏคำว่า **“นิเวศการเรียนรู้”** ในกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น แต่เจตนารมณ์และเนื้อความในกฎหมายทุกฉบับล้วนมีความสอดคล้องกับนิยาม หลักการ แนวคิด และองค์ประกอบของการจัดนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ๒) วิธีการจัดการเรียนรู้ ๓) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ ๔) ทรัพยากร ๕) การใช้เทคโนโลยี และ ๖) ความร่วมมือกับเครือข่าย คือ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน

และสถานที่อื่น ๆ ตามความต้องการและความสะดวกของผู้เรียน การปรับหลักสูตรและ
กิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาผ่านการมีส่วนร่วม
ของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยภาครัฐสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการเรียนรู้
อาทิ งบประมาณ บุคลากร สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ และส่งเสริมการนำเทคโนโลยี
มาใช้ให้การจัดการเรียนรู้มากขึ้น

๒. พบว่า ในสังคมไทย คำว่า “นิเวศการเรียนรู้” ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
แต่**หลักการและแนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ สอดแทรกอยู่ในระบบการศึกษาและ
มีการดำเนินการมาโดยตลอด** เพียงแต่ไม่มีการใช้คำนี้โดยตรง ยังไม่มีการจัดนิเวศ
การเรียนรู้ที่เป็นระบบ และยังไม่มีการผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ เห็นได้จากกรณีศึกษา
ที่เป็นผู้นำในการใช้แนวคิดการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทยมีเพียง ๒ แห่ง ซึ่งมีการ
จัดนิเวศการเรียนรู้ที่ดีและเป็นທີ່ประจักษ์ในสังคม ได้แก่ **โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ และศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน**
โดยมีการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ เพื่อจัดการเรียนรู้โดยอาศัยเทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบ และ
ใช้หลักสูตรที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เรียน
และพัฒนาให้ผู้เรียนค้นพบศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

การจัดนิเวศการเรียนรู้ในอนาคต มีแนวโน้มเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น
อย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ซึ่งเป็นกฎหมาย
ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ได้ให้ความสำคัญและใช้ข้อความว่า **“ระบบนิเวศ
ที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์”** ที่มุ่งเน้นการยกระดับการพัฒนาประเทศ
ในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและ
นวัตกรรมในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ระบบนิเวศการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง
ในการใช้สิ่งรอบตัวอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดตามบริบทและความเหมาะสม อีกทั้ง
การมีกรอบและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้อง
ทำตาม และหันมาให้ความสำคัญกับการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ
คนไทย ร่วมสร้างพื้นที่ที่เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สมาชิกทุกภาคส่วน อาತಿ ผู้เรียน

ครอบครัว สถานศึกษา ครู / อาจารย์ สังคมชุมชนและสถานประกอบการ หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน ได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพร่วมกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ๓ ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วม สร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง **รวมทั้งแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา** (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๔) ได้ให้ความสำคัญและระบุข้อความ “การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสมรรถนะแบบผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบ ถักทอความรู้ ทักษะ คุณลักษณะผู้เรียนเข้าด้วยกันด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและเรียนรู้อย่างมีความสุขและพัฒนา ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ผ่านการทำงานเป็นทีมและความร่วมมือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน การมีครูอาจารย์ที่มีสมรรถนะ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับผู้เรียน และบริบทของท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษามีสมรรถนะในการ บริหารงานจัดการเรียนรู้ การนิเทศการเรียนรู้ การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ **ที่ปลอดภัย** และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถกำหนดเส้นทางและจังหวะก้าว การเรียนรู้ของตนเอง (Personalized Learning) อย่างมีความหมาย มีการวัดและ ประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติอย่างแท้จริงตลอดจน มีการใช้เทคโนโลยีทาง การศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียนและความพร้อมเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สูงสุด”

ข้อเสนอแนะทางการจัดนิเวศการเรียนรู้ในประเทศไทย

จากการศึกษา วิเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายของกรณีศึกษาทั้งในประเทศไทยและ ต่างประเทศที่ผ่านมา พบว่ามีหลายปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การพัฒนาศักยภาพของคนไทย ๔.๐ ควรต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรศึกษาและ ให้ความสำคัญกับ “นิเวศการเรียนรู้” มากขึ้น โดยอาจเริ่มต้นจากการผลักดันให้คำว่า “นิเวศการเรียนรู้” เป็นวาระแห่งชาติ มีการระบุค่านีไว้ในกฎหมายสำคัญ ๆ ของประเทศ

อาทิ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษา เพื่อให้การขับเคลื่อนงานที่สนับสนุนนิเวศการเรียนรู้ ดำเนินการได้สะดวกและเป็นระบบมากขึ้น

๒. หน่วยงานต้นสังกัดระดับกระทรวง ระดับพื้นที่ และสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญต่อการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนทุกองค์ประกอบนิเวศการเรียนรู้ เริ่มจากการคำนึงถึงบริบทที่มีความแตกต่างหลากหลาย จากนั้นวิเคราะห์เป้าหมาย ความต้องการ ความพร้อม และองค์ประกอบของนิเวศการเรียนรู้ของแต่ละพื้นที่ และสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของตน

๓. การจัดทำหลักสูตร กิจกรรมและวิธีการจัดการเรียนรู้ ควรตระหนักถึงความสำคัญของนิเวศการเรียนรู้และปรับให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้

๔. ทุกภาคส่วนทั้งองค์กรรัฐและเอกชนควรให้ความสำคัญและร่วมมือกันจัดให้มี “Co-Learning space” ไว้เป็นพื้นที่ส่วนกลางที่มีการจัดนิเวศการเรียนรู้ที่ดี มีเทคโนโลยี อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ บรรยากาศ และความสะดวกสบายไว้ให้บริการคนทุกช่วงวัย ให้สามารถมาใช้บริการได้ตลอดเวลา ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามความสนใจของแต่ละคนด้วย

การจัดนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสม นับเป็นแนวทางสำคัญ ในการพัฒนาบุคคล สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติและของโลก เนื่องจากการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ผู้ที่ขาดโอกาสในการศึกษา ได้เข้าถึง

การศึกษาที่มีรูปแบบเหมาะสมกับสภาพการดำเนินชีวิตและอาชีพ พร้อมทั้งจะปรับตัวให้เข้ากับสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ในทุกช่วงวัย ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการ การเรียนรู้กับชีวิต ซึ่งบุคคลมีอิสระในการเรียนรู้ สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ และทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องโดยสามารถพึ่งตนเองและ นำตนเองได้ในการเรียนรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงจนทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง บุคคล และองค์กรที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- มัทนา วิบูลย์ศักดิ์. (๒๕๖๔). เป้าหมาย การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ “ไทยแลนด์ ๔.๐” และคนไทย ๔.๐. [Image]. สืบค้น ๓ กันยายน ๒๕๖๔ จาก <https://www.aware.co.th/thailand๔-๐/>
- ราชกิจจานุเบกษา. (ม.ป.ป.). แผนปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๔). สืบค้น ๗ กันยายน ๒๕๖๔ จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/ DATA/PDF/๒๕๖๔/E/๐๔๔/T_๐๐๐๑.PDF
- ราชกิจจานุเบกษา. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. สืบค้น ๖ กันยายน ๒๕๖๔ จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/ PDF/๒๕๔๒/A/๐๗๔/๑.PDF>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (๒๕๖๐). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐. สืบค้น ๖ กันยายน ๒๕๖๔ จาก <http://library.nhrc.or.th/ULIB/ dublin.php?ID=๑๐๕๑๐>
- โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (๒๕๖๔). บรรยากาศการเรียนรู้ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [Image]. สืบค้น ๓ กันยายน ๒๕๖๔ จาก <https://www.facebook.com/thammasatsecondary school>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๓). ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE Thailand). [Image]. สืบค้น ๓ กันยายน ๒๕๖๔ จาก http://www.kpcat.ac.th/PR/๐๘_๐๑_๖๑.pdf
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๔). ร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ... . สืบค้น ๖ กันยายน ๒๕๖๔ จาก <http://www.onec.go.th/index.php/page/view/Faq/๓๗๗๐>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๔). รายงานการศึกษาสภาพการจัดนิเวศ
การเรียนรู้ในประเทศไทย. เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (๒๕๖๐). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐
– ๒๕๗๙. สืบค้น ๖ กันยายน ๒๕๖๔ จาก [http://www.onec.go.th/
index.php/book/BookView/๑๕๔๐](http://www.onec.go.th/index.php/book/BookView/๑๕๔๐)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๓). ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐
ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐). สืบค้น ๗ กันยายน ๒๕๖๔ จาก [http://nsdc.
nesdc.go.th/%E0%B8%A๒%E0%B8%B๘%E0%B8%๙๗%E0%B8%
๙๘%E0%B8%A๘%E0%B8%B๒%E0%B8%AA%E0%B8%๙๕%
E๐%B8%A๓%E0%B8%๘C%E0%B8%๘A%E0%B8%B๒%E0%B8%
๙๕%E0%B8%B๔/](http://nsdc.nesdc.go.th/%E0%B8%A๒%E0%B8%B๘%E0%B8%๙๗%E0%B8%๙๘%E0%B8%A๘%E0%B8%B๒%E0%B8%AA%E0%B8%๙๕%E0%B8%A๓%E0%B8%๘C%E0%B8%๘A%E0%B8%B๒%E0%B8%๙๕%E0%B8%B๔/)

ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งภูมิภาคอาเซียน. (๒๕๖๔).
บรรยากาศการเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่ง
ภูมิภาคอาเซียน. [Image]. สืบค้น ๓ กันยายน ๒๕๖๔ จาก [https://www.
seasiacenter.com/](https://www.seasiacenter.com/)

ภาษาอังกฤษ

Center for American Progress. (๒๐๒๑). บรรยากาศการเรียนรู้ในโปรแกรมการ
ศึกษาสายอาชีพและเทคนิค (CTE: Career and Technical Education)
หรือ Jump Start. [Image]. September, ๓, ๒๐๒๑. Retrieved from
<https://www.americanprogress.org/>

Education Evolving. (๒๐๒๑). Student-centred Learning. [Image]. Sep
tember, ๒, ๒๐๒๑. Retrieved from [https://www.educationevolv
ing.org/learning](https://www.educationevolving.org/learning)

Directorate for Education Center for Education Research and Innovation (CERI). (๒๐๒๑). *กิจกรรมโครงการเส้นทางวัฒนธรรมเมือง ก้าวปีโอ*. [Image]. September, ๕, ๒๐๒๑. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/ceri/๔๙๙๓๐๘๗๐.pdf>

Digital Promise. (๒๐๒๑). *บรรยากาศระบบนิเวศการเรียนรู้ของเมืองทูซอน*. [Image]. September, ๕, ๒๐๒๑. Retrieved from <https://digitalpromise.org/principles-building-learning-ecosystem-lessons-learned-tucson-arizona/>

Medium. (n.d.). *Lifelong Learning*. [Image]. September, ๑, ๒๐๒๑. Retrieved from <https://medium.com>

Remake Learning Day. (๒๐๒๑). *บรรยากาศการเรียนรู้ใหม่ หรือ Remake Learning*. [Image]. September, ๔, ๒๐๒๑. Retrieved from <https://remakelearningdays.org/>

Summit Learning. (n.d.). *Self-directed Learning*. [Image]. September, ๓, ๒๐๒๑. Retrieved from <https://www.summitlearning.org/approach/learning-experience/self-direction>

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.อำนาจ วิทยานุกูวิติ
ดร.อุษณีย์ ธีโนศวรรย์
นายสำเนา เนื้อทอง

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและ
พัฒนาการเรียนรู้

คณะผู้จัดทำ

นางสาวนริศรา ใจคง
นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง
นายศัพทสร ทองดี

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

บรรณาธิการ

ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์
นายเอกพล ดวงศรี

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วม
และสมัชชาการศึกษา
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

คณะทำงาน

ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์
นางสาวกรกมล จึงสำราญ
นางสาวทัศนวัลย์ เนียมบุบผา
นายเอกพล ดวงศรี
นางสาววรากร สายแก้ว
นางสาวนริศรา ใจคง
นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง
นายศัพทสร ทองดี

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วม
และสมัชชาการศึกษา
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

๙๙/๒๐ ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐๒-๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๔๒, ๒๕๒๒ โทรสาร ๐๒-๒๔๓-๑๑๒๘

เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>

EDUCATION
ONLINE

